Masarykova univerzita
Právnická fakulta
Studijní obor: Právo a právní věda

ZPŮSOB A VÝŠE NÁHRADY SKUTEČNÉ ŠKODY V TEORII A PRAXI

Scope and Method of Compensation for Actual Damages

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.

Autor:
Bc. Jan Kováčik

Brno, 2018

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval panu doc. JUDr. Ing. Josefu Šilhánovi, PhD., za ochotu a vstřícnost, jimiž umožnil vznik této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci *„Způsob a výše náhrady skutečné škody“* vypracoval samostatně pod vedením doc. JUDr. Ing. Josefa Šilhána, PhD., a uvedl v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy Masarykovy univerzity a vnitřními akty řízení Masarykovy univerzity a Právnické fakulty MU.

vlastnoruční podpis autora

Anotace

Cílem diplomové práce „Způsob a výše náhrady skutečné škody v teorii a praxi“ je identifikace a řešení problematických oblastí náhrady skutečné škody v českém právním řádu, především v kontextu obchodního práva. Práce je strukturovaná do tři kapitol, z nichž první kapitola se zabývá definicí a rozsahem skutečné škody. Druhá kapitola zkoumá určování výše skutečné škody. Třetí kapitola pak popisuje způsoby náhrady skutečné škody.

Annotation

The aim of diploma thesis „Scope and Method of Compensation for Actual Damages“ is identification and solution of problematic aspects of compensation for actual damages in Czech legal system, primarily in context of commercial law. The thesis itself is structured into three chapters, with the first chapter concerning definition and scope of actual damages. The second chapter examines measure of actual damages. The third chapter describes methods of compensation for actual damages.

Klíčová slova

Skutečná škoda, náhrada škody, ztráta šance, obchodní znehodnocení, ztráta možnosti užívání, diferenční metoda

Keywords

Actual damages, compensation for damages, loss of chance, loss of value, loss of use, differential method

OBSAH

ÚVOD **11**

1 SKUTEČNÁ ŠKODA V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU **13**

1.1 ZNIČENÍ, ZTRÁTA, POŠKOZENÍ NEBO ZNEHODNOCENÍ VĚCI 16

1.2 DLUH 18

1.3 MARNĚ VYNALOŽENÉ NÁKLADY 19

1.4 NÁKLADY VYNALOŽENÉ V DŮSLEDKU ŠKODNÉ UDÁLOSTI 20

1.5 SPECIFICKÉ PROBLÉMY URČOVÁNÍ ROZSAHU SKUTEČNÉ ŠKODY 21

1.5.1 Ztráta šance *22*

1.5.2 Obchodní znehodnocení *27*

1.5.3 Ztráta možnosti užívání *30*

2 VÝŠE NÁHRADY SKUTEČNÉ ŠKODY **36**

2.1 DIFERENČNÍ METODA 36

2.1.1 Nezbytné náklady *38*

2.1.2 Rozdíl v hodnotě *40*

2.2 SUBJEKTIVNÍ OCENĚNÍ 43

2.3 LIMITACE 44

3 ZPŮSOB NÁHRADY SKUTEČNÉ ŠKODY **46**

3.1 RESTITUTIO IN INTEGRUM 46

3.2 RELUTÁRNÍ RESTITUCE 50

3.3 KOMBINOVANÁ NÁHRADA 51

ZÁVĚR **53**

POUŽITÉ ZDROJE **56**

SEZNAM LITERÁRNÍCH ZDROJŮ 56

SEZNAM ODBORNÝCH ČLÁNKŮ 57

SEZNAM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ A DOKUMENTŮ 58

SEZNAM JUDIKATURY 59

ÚVOD

Nejen v rámci obchodněprávní praxe je problematika náhrady škody tématem, se kterým se musí účastníci právních vztahů potýkat. Předcházení škodě, stejně jako nutnost jejího řešení poté, co již škoda vznikla, je tak jednou z klíčových otázek vztahů mezi dvěma smluvními stranami, která je obzvláště citlivá v oblasti obchodní. Skutečná škoda, jako specifická část náhrady škody, hraje v těchto vztazích významnou úlohu.

Předmětem této práce bude skutečná škoda jako nedílná součást náhrady škody, primárně v rámci obchodní praxe. S přihlédnutím k právní úpravě, která je v této problematice značně stručná, je tedy o to větší důraz kladen na praktickou stránku řešení těchto vztahů.

Cílem této práce bude identifikace problematických oblastí náhrady skutečné škody v obchodněprávní teorii a praxi v rámci České republiky a posouzení toho, jak se české soudy stavějí k jejich řešení. K naplnění tohoto účelu budou formulovány tři dílčí výzkumné otázky:

VO1: *„Jak se české právo staví k nahrazování ztráty šance, obchodního znehodnocení a ztráty možnosti užívání jako forem skutečné škody?“*

Odpověď na tuto otázku bude sloužit k posouzení toho, jak se praxe v České republice staví k těmto kategoriím náhrady skutečné škody, které představují její poměrně hraniční typy. Neboť se jedná o kategorie, jejichž právní závěry se i napříč právními řády jiných států ve spoustě případů teprve formulují a hledají jejich řešení, je odpověď na tuto otázku zajímavá nejen z pozice současnosti, ale i s ohledem na budoucnost, respektive směrem, jímž se české právní prostředí může ubírat.

VO2: *„Jaká je preferovaná metoda výpočtu výše skutečné škody, aplikovaná českými soudy pro její zjištění?“*

Tato otázka bude klíčem k posouzení výše, jakou může poškozený při uplatňování nároku na náhradu skutečné škody očekávat. Výsledky aplikace jednotlivých způsobů výpočtu se často mohou lišit právě v závislosti na zvoleném přístupu, proto bude aplikovaná výpočtová metoda hrát důležitou úlohu v rámci náhrady.

VO3: *„Který způsob náhrady skutečné škody upřednostňuje český právní řád?“*

Samotný způsob náhrady skutečné škody může hrát významnou roli především z praktické stránky věci – každý ze způsobů má své výhody a nevýhody, které pak mají rozdílný dopad na poškozeného. To, který způsob bude aplikován, tak bude pro poškozeného důležité s ohledem na to, čeho chce náhradou dosáhnout – některý ze způsobů náhrady navíc nemusí jeho současné situaci vyhovovat, proto bude nutné dopady způsobu náhrady třeba vyhodnotit.

Práce samotná je strukturovaná do tří kapitol – v první kapitole dojde k definici a vyčlenění skutečné škody jako součásti náhrady újmy v českém právním řádu a zároveň budou identifikovány podoby, kterých skutečná škoda může nabývat. Kapitola druhá bude věnována procesu zjišťování výše, které skutečná škoda může nabývat tak, aby mohlo dojít k jejímu nahrazení, zde tedy budou identifikovány metody v rámci tohoto procesu v praxi využívané. V závěrečné, třetí kapitole pak budou vymezeny způsoby, jakými se skutečná škoda v českém právním řádu kompenzuje, posouzení jejich vzájemného vztahu a jejich vhodnosti pro uplatnění v obchodněprávních vztazích.

1 SKUTEČNÁ ŠKODA V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Obecná úprava náhrady škody v současném českém právu vychází z textu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který ve svém §2894 stanovuje obecnou povinnost k náhradě újmy. Ve své podstatě je újma chápána jako institut obsahující dvě složky – a to jak újmu nemajetkovou (imateriální), tak újmu projevující se v majetkové sféře poškozeného – újmu majetkovou. Právě tato složka je škodou na majetku poškozeného, která se hradí ve všech případech, na rozdíl od újmy nemajetkové.[1]

Majetková újma (škoda na majetku) je následně předmětem náhrady, přičemž v českém právním řádu ji lze reálně rozdělit do dvou samostatných složek – a to skutečné škody (damnum emergens) a ušlého zisku (lucrum cessans). Toto dělení vychází z ustanovení §2952 občanského zákoníku, který zní:

„Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.“

Skutečnou škodou se tak v rámci obecném myslí negativní zásah do majetkového stavu poškozeného, který se projeví jeho snížením.[2] Ač samotná skutečná škoda může v zásadě vznikat vícero způsoby, jejím průvodním jevem je nutnost její vyjádřitelnosti v penězích, primárně jako rozdíl mezi majetkem poškozeného před a po škodné události.

To je ostatně požadavkem i na vznik škody jakožto obecné právní kategorie – tu česká judikatura dlouhodobě (kupříkladu ve stanovisku[3] Nejvyššího soudu) charakterizuje jako *„újmu, která nastala (se projevuje) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně*

---

[1] BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI : závazkové právo : zvláštní část (§2055-3014) : komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1498.

[2] HRÁDEK, J in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-369-2, s. 1088.

[3] Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70 (Rc 55/71).

vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi (a je tedy - nedochází-li k naturální restituci - napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz).“

Pro odlišení obou samostatných složek škody je třeba se podívat na jejich povahu. Zatímco skutečná škoda řeší reálné, hmatatelné snížení majetku, ušlý zisk se věnuje důsledkům škodné události co do jejich dopadů na možné budoucí rozmnožení majetku poškozeného. Skutečná škoda tak představuje rozdíl mezi výší majetku poškozeného před tím, co došlo ke škodě a následnou výší tohoto majetku po vzniku škody, naproti tomu ušlý zisk zkoumá (na základě extrapolace děje, který se reálně neodehrál v důsledku škodné události) možné zvětšení majetku, ke kterému za rozumných předpokladů mohlo a mělo dojít.[4]

Obdobných definic se drží ostatně i judikatura, která v rozlišování ušlého zisku a skutečné škody zůstává dlouhodobě konzistentní – viz. kupříkladu rozsudek Nejvyššího soudu[5] (který pro rozlišení obou složek v rámci tohoto případu využil v případě určení existence skutečné škody její doložitelnost „konkrétními doklady“, zatímco tuto možnost v případě ušlého zisku vylučuje – operuje tak s prokázáním pravděpodobnosti podle běžného uvažování považované za jistotu).

Rozlišení toho, co přesně spadá do jednotlivých složek, může v praxi vyvolávat problémy[6] – jako příklad lze uvést srovnání rozsudku českého Nejvyššího soudu (RC 61/70) a rozsudku rakouského Nejvyššího soudu (6 Ob 560/70), kdy český soud zařadil vzniklou újmu (v obou případech ztrátu medového výnosu) jakožto ušlý zisk, zatímco rakouský soud jej identifikoval jako škodu skutečnou. Tyto hraniční případy mohou znamenat interpretační

---

[4] KOVAŘÍK, Z. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., a kol. *Obchodní zákoník : komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8, s. 1472.

[5] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2008, sp. zn. 32 Cdo 3629/2008.

[6] BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI : závazkové právo : zvláštní část (§2055-3014) : komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1689.

úskalí, přičemž je na samotných soudech, aby ve své rozhodovací činnosti to, co je konkrétní složkou náhrady škody, identifikovaly.

Obě složky náhrady škody mohou existovat nezávisle na sobě a neexistence jedné neznamená nemožnost existence druhé. V tomto duchu se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí II Odon 15/96 z 31. 1. 1996, kde postavil obě formy škody fakticky na roveň a vyvodil, že existence jedné z těchto forem není podmínkou vzniku a uplatnění formy druhé.[7] Díky tomu mohou být obě složky uplatňovány buď jako samostatné nároky, kdy bude nárokována náhrada pouze ušlého zisku či skutečné škody, popřípadě lze požadovat náhradu škody za obě tyto složky dohromady – tedy v plném rozsahu.

Skutečná škoda se při svém uplatnění bude řídit obecnými ustanoveními občanského zákoníku (§2894 a následující) o náhradě škody. Při identifikaci a analýze její pozice v českém právu tak bude třeba brát do úvahy tato ustanovení, která se budou dotýkat jejího vzniku a dalších okolností s ní spojených (odpovědnost, liberace, aj.).

S ohledem na předchozí derogovanou úpravu náhrady škody, kterou upravoval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jako starý občanský zákoník) a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, budou specifikovány některé reference vůči změnám, které se dotkly institutu náhrady skutečné škody v českém právním řádu.

Skutečná škoda jakožto samostatná kategorie v české právní úpravě nedisponuje konkrétní zákonnou definicí, která by konkrétně specifikovala, co vše je jejím obsahem. Ustanovení §2952 občanského zákoníku poskytuje ve stručnosti pouze zavedení pojmu skutečné škody do českého právního řádu, nenabízí však vodítko k tomu, co je reálně v tomto pojmu obsaženo.

V judikatuře již lze nalézt bližší upřesnění toho, co pod pojem skutečné škody spadá. Kupříkladu ve stanovisku Rc 55/71[8] se skutečnou škodou rozumí nastalé zmenšení či úbytek

---

[7] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. II Odon 15/96.

[8] Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70 (Rc 55/71).

majetku poškozeného, které představuje vlastně majetkové hodnoty potřebné k uvedení v předešlý stav, popřípadě k vyvážení důsledků plynoucích z toho, že nedošlo k uvedení v předešlý stav.

Obdobně skutečnou škodu definoval i Ústavní soud[9], který skutečnou škodu chápe jako majetkovou újmu vyjádřitelnou penězi, která *„spočívá ve zmenšení, snížení či v jiném znehodnocení již existujícího majetku poškozeného, jakož i ve vynaložení nákladů na odstranění tohoto znehodnocení.“* Jak však již bylo zmíněno dříve, rozlišování mezi skutečnou škodou a ušlým ziskem je v některých případech značně problematické a lze nalézt rozdílné výklady napříč právními řády i v obdobných případech.

Primárním problémem pro stanovení rozsahu skutečné škody je tak identifikace snížení majetku poškozeného oproti výchozímu stavu, ve kterém se majetek poškozeného nacházel před škodnou událostí. Jedná se tak o čistě negativní zásah do majetkové sféry poškozeného, který škodná událost způsobila. Jednotkou, která vyjadřuje intenzitu tohoto zásahu (respektive jeho objektivní hodnotu), pak jsou peníze, v nichž je nastalá škoda vyčíslena. Škoda splňující výše zmíněná identifikační kritéria pak bude považována za škodu skutečnou a jako jedna ze složek škody bude nahrazována.

V českém právním řádu vymezuje doktrína obecně celkem čtyři formy, jakých může skutečná škoda nabývat. Jedná se o zničení, ztrátu, poškození nebo znehodnocení věci, skutečnou škodu spočívající ve vzniku dluhu, marně vynaložené náklady a náklady vynaložené poškozeným v důsledku škodné události.

1.1 Zničení, ztráta, poškození nebo znehodnocení věci

Snížení hodnoty věci, či její celkové zničení, představuje nejkonkrétnější a nejčastější podobu, jaké může skutečná škoda nabývat. V obecné rovině klíčovým aspektem pro

[9] Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01.

posouzení toho, na čí věci dojde ke škodě, otázka vlastnického práva či jiného legálního důvodu.[10]

Záběr této kategorie je ze své podstaty relativně široký. Kromě samotných hmotných věcí sem mohou spadat i peníze či jiná nehmotná majetková práva[11], která lze zařadit do souhrnu majetku, kterým poškozený disponoval v okamžiku škodné události a na nichž mu vznikla škoda. Reálně tak lze uvažovat nad vznikem skutečné škody v prakticky všech situacích, kdy můžeme o daném objektu, na němž škoda vznikla, hovořit jako o věci v právním smyslu.

Poněkud nejistější může být ochrana pověsti právnické osoby, která vychází z ustanovení §135 občanského zákoníku. Ta sama o sobě představuje imateriální újmu, avšak je zřejmé, že její důsledky se mohou ve výsledku na podnikání projevit, pokud dojde k zásahu. Pro ilustraci lze uvést následující příklad – právnická osoba vykonávající podnikatelskou činnost se střetne s jednáním škůdce, který napodobuje jeho produkty, přičemž tyto napodobované produkty jsou nekvalitní. Záměna těchto produktů (která je sama o sobě nekalosoutěžním jednáním) bude mít za následek úbytek zákazníků a s tím spojený pokles tržeb, který vznikne v důsledku zhoršení vnímání produktů podniku zákazníky (tedy poškozením pověsti právnické osoby).

Na základě definice skutečné škody by měly být i takovéto důsledky, způsobené zásahem do pověsti podnikatele, považovány za skutečnou škodu. V obdobném duchu judikoval již prvorepublikový soud[12], že ztráta zákazníků není jen ušlým ziskem, nýbrž spadá jakožto znehodnocení podniku pod skutečnou škodu. V praxi by však mohlo dojít k překryvu nároků, pokud by o náhradu takto vzniklé škody poškozený usiloval, a zároveň by se snažil o

---

[10] BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky.* 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-337-0, s. 116.

[11] KOVAŘÍK, Z. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., a kol. *Obchodní zákoník : komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8, s. 1471.

[12] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 9. 1930, sp. zn. Rv I 1974/29 (Vážný 10153).

uplatnění nároku z titulu ušlého zisku z poklesu nerealizovaných obchodů, neboť skutečná škoda je v něm již obsažena.[13]

Mezi skutečnou škodu vzniklou na věci pak lze podřadit i pohledávky poškozeného vůči škůdci - to je však navázáno na podmínku jejich nedobytnosti. Okamžik vzniku nároku na náhradu škody je však z praktických důvodů vázán na okamžik, kdy je vzhledem k okolnostem nepochybné, že dlužník pohledávku odmítá dobrovolně uspokojit a pohledávka je jinak nevymahatelná.[14]

1.2 Dluh

Vznik skutečné škody spočívající ve vzniku dluhu se díky větě druhé §2952 občanského zákoníku stal opět v rámci skutečné škody vymahatelným. Za předchozí úpravy tomu tak nebylo – jako vznik skutečné škody bylo posuzováno až reálné uhrazení tohoto dluhu poškozeným.[15]

Vzhledem k definici škody jako újmy na jmění, součástí jehož jsou i dluhy, tak může vzniknout skutečná škoda již okamžikem, kdy dojde ke vzniku dluhu protiprávním jednáním škůdce. V případě vzniku dluhu má tak poškozený v zásadě dvě možnosti – pokud dluh uhradí sám, může se dovolávat náhrady škody v rozsahu takto splaceného dluhu na škůdci. Druhou variantou pak je situace, kdy bude usilovat o přenesení povinnosti dluh uhradit na škůdce – ten pak fakticky bude moci dluh buď uhradit, nebo se jej zbavit jiným způsobem, jako je započtení či prominutí dluhu.[16]

---

[13] ŠAJNAROVÁ, J. *Obvyklá pochybení znalců při vyčíslení výše škody.* Bulletin advokacie, No. 10, 2017, s. 31-39. ISSN 1210-6348.

[14] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3672/2012.

[15] ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-393-6, s. 20.

[16] VOJTEK, P. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-369-2, s. 1090.

To lze ilustrovat na příkladu – vlivem protiprávního jednání škůdce, který poruší smluvní povinnost spočívající v dodávce obtížně pořiditelného materiálu, nedokáže poškozený finalizovat dodávku hotových výrobků, ke kterým byl materiál pořízen. Důsledkem toho bude vznik povinnosti poškozeného uhradit smluvní pokutu jeho odběrateli jako důsledku prodlení s dodávkou. V takovém případě by mohl (při prokázání podmínek pro náhradu škody) úhradu této smluvní pokuty požadovat poškozený po škůdci (resp. by sám mohl požadovat náhradu v její výši po škůdci, pokud by ji nejprve uhradil sám).

1.3 Marně vynaložené náklady

Obecně lze marně vynaložené náklady považovat za kategorii nákladů, které poškozený vynaloží v očekávání určitého průběhu děje, avšak zásahem škůdce dojde k tomu, že tento děj v důsledku jednání škůdce neproběhne.

Typickým příkladem takovýchto nákladů jsou vyplacené mzdy, které vynaloží poškozený na zaměstnance v době, kdy kvůli škůdcovu jednání tito zaměstnanci nemohou vykonávat činnost jím zamýšlenou, či žádnou jinou.[17] Nezáleží při tom na tom, jak tyto náklady vznikly – zda se jednalo o porušení povinnosti zákonné (kupříkladu poškození strojů škůdcem) či povinnosti smluvní (nedodání smluveného výrobního materiálu). Důležitou součástí však je příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a vzniklou nárokovanou škodou.

Za marně vynaložené náklady lze považovat i případy, kdy poškozený v očekávání jistého děje tyto náklady vynaloží, avšak v důsledku jednání škůdce k této realizaci nedojde.[18] To se ostatně týká i daní – v judikatuře Nejvyššího soudu lze nalézt případ[19], kdy se žalovaný

---

[17] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1807/2001.

[18] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2316/2005. Žalobce v tomto případě na své náklady provedl stavební úpravy prostor, které chtěl využít pro zřízení prodejny. Žalovaná však neplnila svou smluvní povinnost plynoucí z nájemní smlouvy (nezajistila vytápění prostor), což mělo za následek vypovězení smlouvy žalobcem kvůli jeho nemožnosti v těchto prostorech podnikat. Soud uznal, že náklady vydané žalobcem na stavební úpravy jsou marně vynaloženým nákladem a tedy skutečnou škodou.

[19] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2623/2005.

dostal do prodlení s placením kupní ceny, za kterou prodávající řádně odvedl daň, přičemž prodávající následně od smlouvy pro prodlení kupujícího odstoupil. I v takovém případě se jedná o marně vynaložené náklady.

1.4 Náklady vynaložené v důsledku škodné události

Čtvrtou kategorii skutečné škody představují náklady, které musí poškozený vynaložit jako důsledek škodného jednání druhé strany. Tento důsledek musí být v příčinné podmíněnosti se vznikem nákladů, které mají být označeny za takovouto následnou škodu.[20]

To se však nemůže již z povahy věci týkat naprosto všech nákladů, které byly vynaloženy následně s aspoň určitou souvislostí se škodným jednáním. Limitace těchto nákladů je pak dána jejich nutností a účelovostí.[21] Není tak možné, aby v situaci, kdy dojde k poškození majetku, bylo toto poškození majetku kompenzováno vynaložením nákladů, které byť třeba sledují stejný či obdobný účel, nejsou srovnatelné s tím, co bylo poškozeno. Nelze kompenzovat situaci, kdy by došlo k poškození starého stroje, přičemž by došlo k pořízení stroje nového a poškozený by nárokoval plnou úhradu nákladů na pořízení stroje z titulu, že musel tyto náklady vynaložit v důsledku škodné události – byť by sledovaly účel stejný (jedná se o určitý výrobní stroj), náklady na toto opatření by nebyly úměrné k poškození.

Hledisko nutnosti a účelovosti je však třeba posuzovat případ od případu, obzvláště v situacích, kdy lze očekávat, že v daném místě budou náklady vyšší, než jaké by pro poškozeného byly, pokud by ke škodné události nedošlo. Pokud by byl poškozený dohnán k nutnosti pronajmout místo poškozené věci věc srovnatelnou k výkonu účelu a v rozsahu nutnosti, lze očekávat, že takovéto náklady vzniklé v důsledku škodné události budou nahrazeny, byť se hodnotově bude jednat o rozsah vyšší, než by byly náklady na využití

---

[20] ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-393-6, s. 21.

[21] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3911/2007.

poškozené věci. Skutečnou škodou pak bude rozdíl mezi rozsahem nákladů na provoz vlastní věci a náklady na pronájem.[22]

Obdobně by se ostatně dalo argumentovat i v případě, že by škůdce porušil smluvní povinnost např. nedodáním sjednaného materiálu, za který následně musí poškozený vynaložit vyšší náklady na jeho pořízení z jiného zdroje, obzvláště v případě, že by tržní cena převyšovala cenu sjednanou mezi stranami. Sem lze přiřadit kupříkladu i oproti smlouvě vyšší náklady na dokončení díla jinou osobou, které bylo třeba vynaložit, protože škůdce nesplnil svou povinnost stanovenou ve smlouvě o dílo.[23]

Souvislost je požadována i u oprav na poškozené věci. Lze si snadno představit modelovou situaci, kdy se poškozený kvůli škodnému jednání škůdce (který kupříkladu dodal vadnou součástku, která poškodila výrobní zařízení poškozeného) pustí do rozsáhlých oprav, kdy vynaloží náklady také na opravu poškození, které se škodou způsobenou škůdcem nijak nesouvisí. V takovém případě tvoří skutečnou škodu pouze náklady na opravu, které přímo souvisejí se škodnou událostí. Poškozený se tak nemůže domáhat nákladů na opravu poškození nesouvisející s poškozením způsobeným škůdcem.[24]

1.5 Specifické problémy určování rozsahu skutečné škody

Výše uvedené kategorie představují přístup české právní doktríny a judikatury k podobám, jakých skutečná škoda sama o sobě může nabývat. V praxi se však lze často setkat s případy, které mohou stát na pomezí toho, zda vůbec mohou být považovány za škodu skutečnou a případně zda je vhodné je hradit.

---

[22] Viz. například Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1990, sp. zn. 1 Cz 86/90 (Rc 7/92). V tomto případě šlo o případ, kdy byl poškozen automobil, pročež byl poškozený nucen vydat dodatečné náklady spočívající v pronájmu vozu k vykonávání stejného účelu. Soud dovodil, že tento rozdíl mezi provozními náklady a náklady pronájmu představuje skutečnou škodu, zde v podobě nákladů vynaložených v důsledku škodné události.

[23] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1503/2008.

[24] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011.

S ohledem na situaci, kdy český zákon fakticky rozeznává pouze dva typy majetkové škody (skutečnou škodu a ušlý zisk), je leckdy obtížné tyto případy rozlišit a posoudit. Tato úloha tak v těchto případech náleží právní doktríně a soudům, přičemž je často nutné nahlédnout do zahraničních úprav, které se s obdobnými problémy již setkaly a nalezly jistá východiska, kterými se může inspirovat i české právní prostředí.

1.5.1 Ztráta šance

Ztráta šance představuje sama o sobě rozporuplnou kategorii napříč právními řády, ke kterým lze nalézt rozličné přístupy. Ve své podstatě se jedná o imateriální škodu, která vznikne v důsledku škodné události tím, že zásahem fakticky znemožní poškozenému buďto šanci na zisk, nebo šanci předejít ztrátě. Předpokladem zde je fakt, že šance byla skutečná, dosažitelná a zároveň že jednání škůdce je v příčinné souvislosti s tím, že poškozený o tuto šanci přišel.[25]

Na první pohled se může ztráta šance nápadným způsobem podobat ušlému zisku. Újmou ve smyslu ztracené šance však není samotné nedosažení výsledku jako takového, jako by tomu bylo v případě ušlého zisku – kompenzovanou újmou ze ztráty šance je již samotný fakt, že škodná událost mohla zabránit tomu, aby poškozený své šance využil, čímž pravděpodobnost toho, že tuto šanci využije, zmizela.[26]

Podmínkou pro odlišení toho, která šance je způsobilá takovéto náhrady, je pak pravděpodobnost jejího nastání – nikoliv ve smyslu jejího úspěšného využití, nýbrž přístupu poškozeného k ní. Takováto šance musí být reálná, nebo minimálně významná, aby vůbec mohla být takto vzniklá náhrada škody vzata do úvahy.[27]

Ztráta šance nacházela své prvotní uplatnění v oblasti náhrady škody ve zdravotnictví. Základní premisou, díky které zde mohla být ztráta šance aplikována, byla multikauzalita,

---

[25] VAN DAM, C. *European tort law.* 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-967226-4, s. 337-338.

[26] DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Problematika využití teorie ztráty šancí.* Právní prostor, 2018. ISSN 2336-4114.

[27] ANDREWS, N. *Contract law.* 2nd ed. Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-1-107-66064-9, s. 497.

tedy fakt, že vznik dané újmy mohl mít více simultánních příčin, přičemž nebylo možné zjistit, která z nich konkrétní újmu způsobila. To mělo za následek, především v systémech common law, absolutní neschopnost soudů tuto újmu kompenzovat, především s ohledem na to, že soudy v těchto oblastech v otázce příčinné souvislosti rozsáhle aplikují doktrínu „all or nothing" – tedy vše, nebo nic.[28]

Díky tomu se stávalo, (především v případech lékařské praxe, kdy nebylo možné zjistit, zda škodu způsobila nedbalost lékaře či jiná příčina), že oběti těchto škodných událostí prakticky ztrácely nárok na náhradu své újmy, pokud jejich šance na „lepší výsledek", když byla vyňata možná příčina v podobě lékařovy nedbalosti, nedosáhla v očích soudu alespoň 51% šance. Ztráta šance pak v čase v praxi soudů získala fakticky dvě podoby – a to buď jako snížení prokázání požadované pravděpodobnosti na lepší výsledek (čili snížení požadavku na důkazy), nebo status samostatné kategorie škody, která je vymahatelná v procentuálním rozsahu z celkové újmy, kterou poškozený utrpěl.[29]

V kontextu českého práva pak nemusí být na první pohled zřejmé, jaká je role ztráty šance – české soudy se již zabývaly ztrátou šance v několika případech. Jednalo se o případy medicínské, v nichž soud dovodil aplikaci teorie ztráty šance právě v případech mnohosti příčin – tedy je aplikoval v rámci dokazování příčinné souvislosti.[30] Ústavní soud zároveň vyslovil názor o vyloučení aplikace teorie ztráty šancí jinak, než v otázce příčinné souvislosti.

Ztráta šance je však (především v jurisdikcích common law) považována také za možnou podobu, jakých může újma nabývat. Jako příklad lze uvést případ[31], kdy vlastníci

---

[28] Tedy, že poškozenému může být náhrada přiznána buď v rozsahu celém, nebo vůbec.

[29] KIEFFER, J. P. *The Case for Across-the-board Application of Loss-of-chance Doctrine.* Defense Counsel Journal, Vol. 64, No. 4, 1997, s. 568-580. [online] Dostupné z: HeinOnline, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/defcon64&i=570.; 51% šance vyplývá z nároků systému common law, které počítají v civilněprávních sporech s prokázáním pravděpodobnosti, že děj proběhl tak, jak je tvrzený, s pravděpodobností větší než 50% - tzv. balance of probabilites.

[30] Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08-1.

[31] Rozhodnutí Allied Maples Group Ltd. v. Simmons & Simmons [1995] 1 WLR 1002.

společnosti požadovali náhradu za ztrátu šance po svých právních zástupcích, kteří svým nedbalostním jednáním zapříčinili, že společnost přišla o možnost vyjednávání o majetkové transakci. Soud zde dovodil, že existovala reálná či významná pravděpodobnost, že by k uzavření této majetkové transakce došlo, nebýt nedbalostního jednání škůdců. Na základě toho dovodil odpovědnost za ztrátu šance a tím způsobenou škodu.

Ve srovnání s českým právem je však modelová situace obtížnější – především z důvodu, že české právo klade na důkazní břemeno nároky vyšší, než je tomu v případech jurisdikce common law. K uplatnitelnosti nároku je tak zapotřebí, aby se pravděpodobnost příčinné souvislosti mezi škodou a protiprávnosti přinejmenším blížila praktické jistotě. Uplatnitelnost nároků vzešlých z titulu ztráty šance je tak dle některých názorů prakticky nemožná.[32]

Vezměme si však hypotetický příklad – poškozený, disponující pohledávkou (která je dle českého právního řádu nepochybně skutečnou škodou), chce prostřednictvím svého právního zástupce podat žalobu na dlužníka. Právní zástupce však vlivem své nedbalosti zmešká lhůtu a pohledávka se stane promlčenou, tedy zanikne. Zcela nepochybně se tak stalo v důsledku nedbalostního jednání škůdce (zde právního zástupce), který svou nedbalostí nepochybně způsobil, že se pohledávka stala nevymahatelnou – tedy fakticky došlo ke snížení majetkového stavu poškozeného.

Lze očekávat prakticky s jistotou (obdobně jako v případu Allied Maples), že pokud by k nedbalostnímu jednání nedošlo (odpovědný právník by takovouto žalobu podal před tím, než uplyne promlčecí lhůta), nárok by byl reálně projednán. Byť není jisté, že by k vítězství v právním sporu skutečně došlo, lze tuto pravděpodobnost (na základě skutkových okolností) kvalifikovaně odhadnout, a tedy (vynásobením hodnoty pohledávky vůči šanci na úspěch) reálně vyčíslit. S obdobným konceptem se ostatně lze setkat i v úpravě principů UNIDROIT,

---

[32] HOLČAPEK, T. *Odpovědnost za ztrátu naděje.* Právní rozhledy, 2003, No. 4, s. 189. ISSN 1210-6410.

které možnost náhrady za ztrátu šance (i s důrazem na hledisko proporcionality nastání výsledku) v článku 7.4.3, odstavec 2, výslovně zakotvují.[33]

Principy UNIDROIT přitom pojímají tuto kategorii, poměrně široce – a priori nespecifikují, co je chápáno jako ztráta šance, která je nahraditelnou škodou. Do úvahy tak padají tři možnosti, jak může ke ztrátě šance dojít – a to v závislosti na jednání poškozené strany, na jednání škůdce a na jednání strany třetí.[34] Jednotlivé hypotetické možnosti vzniku pak budou mít vliv na posouzení nároku – konkrétně pozice a možností poškozeného v souvislosti s požadavkem na prokázání vzniku újmy v rovině rozumné jistoty, což je samotným požadavkem pro uplatnění nároku.

Ztrátu šance jako samostatný nárok implicitně rozlišuje i úprava článku 74 Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (CISG). Ta v některých případech také připouští její náhradu.[35] V rámci jejího použití však nenahrazuje tyto nároky běžně – je třeba kumulativní splnění určitých podmínek.

Pro možnost náhrady je nezbytné, aby tato šance směřovala k možnému zisku, byla zde její prokazatelná existence a strana prokázala s rozumnou jistotou, že by došlo k jejímu naplnění. S ohledem na tyto kritéria, která je poměrně obtížné prokázat, tak není ztráta šance hrazena často. Výjimku však tvoří případy, kdy je získání šance v určitém smyslu předmětem plnění smlouvy. V takových případech je samotná šance považována za aktivum a je tedy nahraditelná; tento aspekt však musí být stranám zřejmý již při uzavírání smlouvy.[36]

---

[33] *Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT.* [online] Dostupné z: https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf

[34] MCKENDRICK, E. in VOGENAUER, S. et. al. *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC).* 2nd ed. Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-870262-7, s. 989.

[35] TICHÝ, L. *CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží) : komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-649-4, s. 333.

[36] GOTANDA, J. Y. *CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages Under CISG Article 74.* [online] Dostupné z: http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html

Posuzování takovýchto nároků je dle mého názoru v jisté rovině obhajitelné i z hlediska české definice škody jako majetkové újmy. Pokud akceptujeme v modelovém příkladu, že šance na uplatnění pohledávky je součástí dané pohledávky (což by měla, neboť hodnota pohledávky, u níž není žádná šance na uplatnění, je prakticky nulová), je nesmyslné, aby v takovém případě nedošlo k uplatnění nároku. Ztráta šance by v obdobných případech teoreticky měla mít šanci na uplatnění i jako samostatná skutečná škoda.

K tomu však bude nejčastěji docházet v případech, kdy bude základem smluvní závazkový vztah, respektive ztrátu šance bude zakládat porušení smluvní povinnosti. Obdobně se k této problematice staví i doktrína common law, která nárok ze ztráty šance nahrazuje skoro výlučně v případech porušení povinnosti plynoucí z kontraktu.

Na druhou stranu je fakt, že se i v kontextu práva německého ztráta šance uplatňuje primárně v rovině snížení, resp. otočení důkazního břemene (kupříkladu u případů hrubé nedbalosti)[37] tak, jak již judikoval i Ústavní soud v rámci našeho státu. Tento (oproti jiným právním řádům) konzervativní přístup k nahrazování ztráty šance tak vzhledem k úzkému vztahu obou právních řádů a silné inspiraci německým právem v judikatorní oblasti bude, minimálně v současnosti, nadále brán i v kontextu českého práva jako jediná možnost, jak je možné problematiku ztráty šance uplatnit. Přesah mimo prokazování příčinné souvislosti se tak jeví nepravděpodobně.

Z mezinárodního hlediska je však zřejmé, že (především u porušení smluvních povinností) hraje ztráta šance silnější roli, než by se mohlo zdát. Fakt, že Principy UNIDROIT ztrátu šance výslovně reflektují (byť nejsou samy o sobě normativním aktem), a některé nároky se ztrátou šance související jsou přiznávány i při aplikaci Vídeňské úmluvy (CISG), naznačuje, že minimálně v obchodněprávní praxi je role ztráty šance ve formě samostatného nároku častěji se vyskytující kategorií, než by se mohlo na první pohled zdát.

---

[37] VAN DAM, C. *European tort law*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-967226-4, s. 340.

Její náhrada však může narazit při své aplikaci na to, že česká judikatura vyžaduje „praktickou jistotu[38]“ jako standard příčinné souvislosti mezi škodou a porušením povinnosti pro možnost uplatnění nároku na náhradu skutečné škody. Tento požadavek představuje ve srovnání s výše srovnávanými přístupy o to těžší možnost pro prokázání nahraditelného nároku, což je (i pokud by se ztráta šance jako samostatný nárok rozeznávala) dalším problémem, který může její aplikaci dále ztížit či prakticky znemožnit (výsledek ztráty šance by tak taktéž musel nastat s praktickou jistotou).

1.5.2 Obchodní znehodnocení

Poškození majetku představuje samo o sobě pro vlastníka problém – v nejužším měřítku bude znamenat, že musí vynaložit náklady na jeho opravu do stavu, ve kterém se nacházel před poškozením. I pokud se mu však povede uvést danou věc do (po technické stránce) původního stavu, neznamená to, že bude schopen při jejím prodeji získat stejný obnos, jako by se jednalo o věc dříve nepoškozenou.

Obchodní znehodnocení představuje koncept, jehož cílem je kompenzovat poškozeného za ztrátu hodnoty, kterou jeho majetek utrpí v důsledku škodné události a který zároveň již nebude možné vykompenzovat opravou. Klíčovým srovnáním je tak rozdíl v tržní hodnotě před a po škodné události – respektive v rozdílu mezi touto hodnotou.

Nejsnadněji pochopitelný je tento koncept na příkladu havarovaného motorového vozidla. Výchozím předpokladem je, že škůdce způsobí nehodu, kterou poškodí vozidlo poškozeného. Ten vynaloží náklady na opravu, které vozidlo opraví do stavu co nejbližšího stavu před nehodou – ovšem z povahy věci je zřejmé, že vozidlo po havárii nemůže mít ani po opravách (které by svým rozsahem nešly přes opravy nezbytné k uvedení do původního stavu z technické stránky) stejnou tržní hodnotu, jakou mělo vozidlo před tím, než se stalo havarovaným. O nákladech na opravu není pochyb – ty budou skutečnou škodou vynaloženou

[38] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 508/2005.

v důsledku škodné události. Obchodní znehodnocení pak představuje rozdíl mezi cenou, za kterou by byl vůz prodán před havárií, oproti ceně vozu ve stavu po havárii.[39]

Obdobnými případy, které se týkaly právě vozidel, se již české soudy zabývaly několikrát. Obecně lze říct, že obchodní znehodnocení v těchto případech jako samostatný nárok rozeznávají, což v současnosti potvrdil jak Nejvyšší soud[40], tak i předtím soud Ústavní[41], čímž otevřel prostor pro náhradu obchodního znehodnocení, když dovodil, že nenahrazení obchodního znehodnocení by bylo v rozporu s principem plné reparace.

K náhradě obchodního znehodnocení se přitom soudy dříve stavěly odmítavě. Jako příklad lze uvést rozsudek[42] Nejvyššího soudu, který dovodil existenci obchodního znehodnocení jako samostatného nároku ve formě skutečné škody, avšak náhradu za něj nepřiznal mimo jiné také s odůvodněním, že poškozený uplatnil nárok z titulu opravy na vozidle (byť oprava nevrátila cenu vozidla na tržní hodnotu před poškozením) a tudíž nemůže kombinovat tyto dva nároky. K tomuto rozsudku se vrátil i Ústavní soud ve výše uvedeném nálezu a tento závěr označil za protiústavní.

Obchodní znehodnocení však pokrývá majetek celkově – automobilové případy, ač nejběžnější a nejtypičtější, nepředstavují jedinou sféru, kam tato problematika spadá. Ta zahrnuje majetek jako takový. Lze jej tak rozčlenit do dvou kategorií – oblasti běžných produktů (kam by spadaly právě automobily), ale i oblasti finanční (jako jsou cenné papíry).[43]

---

[39] Alternativně lze uvažovat i nad případem, kdy by k opravě reálně nedošlo; pak by skutečnou škodou bylo pouze znehodnocení vozu.

[40] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017-158.

[41] Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16-1.

[42] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3118/2012.

[43] SCHWARZ, S. L. *Compensating Market Value Losses: Rethinking the Theory of Damages in a Market Economy.* Florida Law Review, 2011, Vol. 63, No. 5, s. 1053-1076. ISSN 1045-4241.

Typickým případem jsou akcie, respektive ztráta jejich tržní hodnoty. Příkladem pro ilustraci může být jeden z nároků vznesených v případu Stein v Blake[44], kdy poškozený a škůdce byly oba 50% vlastníky dvou společností, přičemž škůdce v nich měl postavení výkonného ředitele, a tedy fyzicky disponoval mocí nad společnostmi. Toho také využil k vyvedení majetku obou společností do společnosti třetí, kde byl výhradním vlastníkem. Poškozený nárokoval náhradu škody z titulu snížení hodnoty akcií způsobené snížením hodnoty podniku vyvedením majetku, přičemž argumentoval tím, že jakožto ředitel společnosti má škůdce odpovědnost i vůči němu jako akcionáři.

Soud se s tímto názorem neztotožnil a nárok zamítl z titulu, že škoda z vyvedení majetku vznikla společnosti, nikoliv přímo jejím vlastníkům – nárok tedy nebylo možné uplatnit, neboť jediný, kdo náhradu této škody může požadovat, je společnost sama, jakožto entita nadaná právní osobností. Poškozený by mohl nárokovat škodu pouze v případě, že by škoda vznikla přímo jemu, a ne jako zrcadlový odraz škody společnosti – jinak by se v podstatě tatáž škoda hradila dvakrát. Obdobně ostatně judikoval v kontextu českého právního řádu i Nejvyšší soud.[45]

Pokud sledujeme tuto úvahu, pak jako případ obchodního znehodnocení může být posouzen z praxe známý tzv. emisní skandál, který propuknul v koncernu Volkswagen v červenci 2015.[46] Zde jedním z možných nároků, které také byly vzneseny, byla škoda vzniklá na hodnotě akcií, jejichž náhradu požadují akcionáři přímo po koncernu jako právnické osobě. Vzhledem k tomu, že se jedná o nárok nezávislý (není reflexí škody utrpěné společnosti, jako tomu bylo v předchozím případě), domnívám se, že v tomto případě by obchodní znehodnocení bylo uznatelné i podle českého práva jako skutečná škoda, za kterou by měla příslušet náhrada.

---

[44] Rozhodnutí Stein v Blake [1995] UKHL 11.

[45] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3138/2009.

[46] Pro bližší informace o průběhu kauzy viz. kupříkladu https://www.bbc.com/news/business-44005844. Případ je však notoricky známý, není tak třeba jej podrobněji zkoumat.

Obchodní znehodnocení však zůstává problémem, který české právo konkrétně nerozeznává. Byť se v rámci náhrady obchodního znehodnocení konkrétně u vozidel jeví, že soudy tento nárok uznávají a nahrazují (v souladu s principem plné náhrady škody, který u náhrady škody obecně platí), zde soudy vycházejí z premisy již judikované i Ústavním soudem (okrajově ve svém nálezu[47]), že cena havarovaného vozu, byť opraveného, již nikdy nedosáhne ceny vozu nehavarovaného.

Dle mého názoru by však bylo možné uvažovat v podobném duchu i v případech věcí, u kterých ani jejich oprava nenavrátí hodnotu původní (typicky se může jednat o unikátní plnění typu originálních věcí, typu uměleckých předmětů, aj.). I s ohledem na možnou metodu kalkulace škody, která je ve své podstatě na tržní hodnotě závislá, dává kvalifikace obchodního znehodnocení jako nahraditelné skutečné škody smysl a i dle definice skutečné škody v českém právním řádu je její náhrada smysluplná.

1.5.3 Ztráta možnosti užívání

Dojde-li ke škodě na majetku, může jako následek nastat situace, kdy po určitou dobu bude pro poškozeného reálně nemožné tento majetek využívat k jeho účelu buď částečně, nebo úplně. Doba, po kterou tato situace bude panovat, může být odlišná, a zároveň může přimět poškozeného, aby přijal další opatření (a vydal dodatečné náklady), aby minimalizoval dopady tohoto problému.

Dle definice tak ztráta možnosti užívání spočívá v újmě, která vznikne poškozenému jako důsledek toho, že je po určitou dobu zbaven svého majetku, a to jak v důsledku opravy po poškození, tak i v důsledku prodlení.[48] V nejširší rovině tak dle svého působení může nabývat primárně dvou podob – nejčastěji se bude projevovat buď ve formě nákladů (kupříkladu na obstarání dočasné náhrady po dobu, co je věc v opravě), nebo v podobě ušlého zisku. O těchto položkách většinou není sporu – problém však nastává, pokud v této

[47] Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 1902/13-1.

[48] KRAMER, A. *The Law of Contract Damages*. Hart Publishing, 2014. ISBN 978-1-84946-407-9, s. 175.

souvislosti uvažujeme nad ztrátou možnosti užívání v užším smyslu – tedy jako škodou, která vznikne již fakticky tím, že poškozený nemůže danou věc užívat – myšleno znemožněním jeho subjektivního přístupu k věci.

Občanský zákoník tento pojem explicitně nerozeznává a nijak se k němu otevřeně nestaví. Úprava této problematiky se však ve své výslovné podobě objevuje kupříkladu v článku 10:203 Principů evropského deliktního práva (PETL), který výslovně zakotvuje náhradu škody z nemožnosti věc užívat.[49]

V ještě širším podání ji pak lze nalézt v Draft Common Frame of Reference (DCFR)[50], který pokládá ztrátu možnosti užívání při poškození věci jako součást zásahu do vlastnického práva poškozeného, která je způsobilá reparace. Dle tohoto přístupu by tak byla vymahatelná vždy, kdy k takovému zásahu dojde.

V některých případech nemůže být pochyb o tom, že by takto vzniklá škoda byla považována za skutečnou škodu i dle českého právního řádu. Již byly zmíněny náklady spojené s poškozením věci, které jsou vynaloženy v důsledku škodné události – jako jsou náklady na pronájem náhradního vozidla po dobu, kdy je vůz v opravě. Ty by tak byly zároveň náklady vynaloženými v důsledku škodné události i kompenzací za ztrátu možnosti užívání. Ta by však vyjadřovala náklady objektivní a nevyjadřovala by naopak subjektivní postoj poškozeného k věci, respektive k jejímu užívání.

Je-li nárok vzešlý z dodatečných nákladů vynaložených pro ztrátu možnosti užívání, připouští jej česká judikatura jako nárok poměrně otevřeně. Judikatura Nejvyššího soudu to ostatně explicitně stanovuje jako požadavek, že o skutečnou škodu se jedná, jestliže *„vlastníku věci, která byla protiprávně zadržována, vznikne-za splnění ostatních*

---

[49] EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles of European Tort Law*. [online] Dostupné z: http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf

[50] Kniha VI., článek 2:206. STUDY GROUP ON A EUROPEAN CIVIL CODE, RESEARCH GROUP ON EC PRIVATE LAW (ACQUIS GROUP). *Draft Common Frame of Reference (DCFR).* [online] Dostupné z: https://sakig.pl/uploads/upfiles/moot/dfcr.pdf

předpokladů-právo na náhradu škody, jestliže v důsledku nemožnosti věc užívat dojde k snížení jeho majetkového stavu. O škodu ovšem jde jen tehdy, jestliže takový vlastník v souvislosti s nemožností věc užívat vynaložil peněžní prostředky (jinak se snížil jeho majetkový stav), aby účelu, k němuž obvykle věc užíval, dosáhl jinak.“[51]

Tento přístup je ostatně konzistentní i se samotnou definicí skutečné škody jako snížením majetkového stavu poškozeného. Lze uvažovat i nad situací, kdy prostou nemožností věc užívat klesne oproti běžnému časovému opotřebení (tedy depreciaci věci v průběhu času) hodnota majetku více, než v případě, že by věc byla užívána. I tuto náhradu je možné uplatnit, pokud je prokázána nemožnost věc užívat a škoda takto vzniklá v příčinné souvislosti s jednáním škůdce.[52] Zde by se jednalo v podstatě o kombinaci obchodního znehodnocení věci jakožto důsledku ztráty možnosti užívání způsobené škodným jednáním. Je-li přijímáno toto stanovisko, je otázkou, zda bude aplikovatelné i na otázku peněz či jiných věcí, které jsou způsobilé v čase měnit svou hodnotu.

S tím související problém je tedy situace, kdy je ve hře plnění peněžní, respektive stav, kdy vlivem omezení přístupu poškozeného k penězům dojde ke změně v jejich hodnotě. Typickým případem tak může být stav, kdy má být českému podnikateli za prodané zboží poskytnuto peněžní plnění v jiné měně – např. Euru – která ke konkrétnímu datu vůči jeho nativní měně – České koruně – disponuje určitým směnným kurzem.

Lze si představit zjednodušenou situaci, kdy bude poškozenému (který v rámci svého podnikání využívá výhradně tuzemské měny – lze tedy očekávat, že by jinou měnu při jejím

---

[51] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2176/2006.

[52] „Odvolacímu soudu je třeba přisvědčit, že tzv. časové znehodnocení věci je objektivní skutečností, která nastává již jen tím, že vlivem běhu času ztrácí věc určená zpravidla k pravidelnému užívání na hodnotě bez ohledu na subjektivní vlivy, např. její používání či nepoužívání ze strany vlastníka. Nelze však na druhou stranu bez dalšího dovodit, že používáním věci se její obvyklá (tržní) cena sníží či se sníží více, než když používána nebude. Snížení ceny nepoužívaného vozu v důsledku plynutí času proto může být skutečnou škodou, o níž by se vlastníku snížil jeho majetek v důsledku jednání žalovaného, jestliže je prokázáno, že právě pro nemožnost vozidlo používat klesla jeho hodnota (obvyklá cena) oproti hodnotě, na kterou by se k témuž okamžiku dostala obvyklá cena vozu provozovaného a řádně udržovaného; uvedený rozdíl může představovat odškodnitelnou újmu.“ Viz. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3967/2009.

obdržení okamžitě směnil na České koruny) dluženo peněžní plnění, přitom bude jasné, že pohledávka bude nedobytná – bude tedy moci být vzato v úvahu její nahrazení v rámci náhrady škody. Tato pohledávka zněla na 10 000 Euro při kurzu 27 Českých korun za jedno Euro. Pokud by tedy bylo řádně plněno, poškozený by v Českých korunách obdržel 270 000 korun. Vlivem změny kurz (kurz by se oproti výchozímu stavu propadl na 23 KČ/E) by však došlo k situaci, kdy by pro poškozeného toto plnění reálně představovalo 230 000 korun.

Je nepochybné, že ztráta způsobená devalvací měny bude pro poškozeného představovat újmu na jmění. Nebýt škodného jednání dlužníka (resp. pokud by dlužník plnil tak, jak měl), získaná hodnota pro poškozeného by představovala právě původních 270 000, nikoliv částku 230 000, jež by obdržel směnou původně sjednaného plnění ke dni, kdy ji reálně obdrží. Takto však nelze uvažovat vždy – jako nahraditelný nárok by mohl vystupovat v situaci, kdy lze důvodně předpokládat, že by poškozený měnu konvertoval do své tuzemské měny – nikoliv v případě, kdy by mu bylo plněno v jeho tuzemské měně, přičemž by poškozený zamýšlel tuto měnu proměnit na měnu jinou – argumentem je nerozhodnost věřitele[53] vůči ostatním měnám.[54]

I změna kurzu, má-li být považována za skutečnou škodu, musí být uvažována ve vztahu k okolnostem konkrétního případu.[55] Ty napomohou určit případnou oprávněnost tohoto nároku. Pokud by kupříkladu poskytnuté zboží v běžných cenách k okamžiku, kdy mělo být plněno, znělo na hodnotu daných 270 000 v tuzemské měně, lze očekávat, že částka 10 000 Euro jen reflektuje tento přepočet k danému okamžiku – reálně by pokles kurzu měl za

---

[53] Pokud by totiž znělo plnění na České koruny českému podnikateli od českého odběratele, přičemž ten by zamýšlel směnit tyto koruny směnit na měnu jinou, narazil by s největší pravděpodobností tento požadavek na kritérium předvídatelnosti – to, jak poškozený s plněním naloží, není ve většině případů v možnosti posouzení škůdce. Zatímco pokud plnění podnikateli z daného státu, lze předpokládat, že toto plnění tento podnikatel s největší pravděpodobností konvertuje do své tuzemské měny.

[54] TICHÝ, L. *Odpovědnost za vady a náhrada škody v soukromém právu (srovnávací studie).* Acta Universitatis Carolinae – IURIDICA, No. 3, 2015, s. 109-151. ISSN 0323-0619.

[55] KRAMER, A. *The Law of Contract Damages.* Hart Publishing, 2014. ISBN 978-1-84946-407-9, s. 205.

následek, že by dané zboží (jehož hodnota oproti kurzu neklesla) bylo prodáno za částku nižší, než jakou požadoval za toto zboží běžně.

U této podoby ztráty možnosti užívání, která se jako následná škoda projeví na majetku poškozeného, již uvažovat lze. Trochu jiným problémem souvisejícím s peněžním plněním však je inflace – ta představuje změnu, konkrétně zvýšení, cenové hladiny v čase. Následkem toho dojde k relativnímu snížení kupní síly peněz – za nominálně stejné množství peněz bude vlivem inflace jejich držitel v čase schopen pořídit menší množství zboží. Otázkou inflace jakožto skutečné škody se Nejvyšší soud již zabýval[56], byť v kontextu odpovědnosti státu za takto vzniklou škodu. Zde dovodil, že inflace skutečnou škodu nepředstavuje.

S ohledem na tento stav se tak domnívám, že jedinou možností, jak by mohly být jako skutečná škoda hrazeny zásahy do možnosti užívání v nejužším smyslu (tedy bez hmatatelných nákladů či podoby následné škody, jako je tomu u změny kurzu vlivem nemožnosti směnit peněžní plnění), bude situace, kdy by došlo k posuzování již samotného zásahu do výkonu vlastnického práva jakožto škody na majetku. Bylo by tedy nutné, aby české právní prostředí explicitně akceptovalo podobu nahraditelné škody, s jakou operuje kupříkladu výše zmíněný Draft Common Frame of Reference. To ovšem opět limituje posuzování skutečné škody v úzkém smyslu jako negativní újmy na majetku vyčíslitelné v penězích[57], což by při posuzování těchto nároků představovalo značný problém tam, kde není tento negativní projev zřejmý, respektive spočívá pouze v subjektivním hledisku poškozeného, který s věcí nemůže manipulovat. Z hlediska definice skutečné škody je obtížné se s tímto úzkým pojetím ve prospěch obdobných nároků vyrovnat.

V nejužším pojetí je obecně tak i s ohledem na definici nahraditelné škody samotná náhrada nemožnosti věc užívat, za okamžiku, kdy nebudou vynaloženy dodatečné náklady ani

---

[56] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000.

[57] PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku).* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-714-8, s. 149.

nedojde ke znehodnocení věci, dle českého práva nezpůsobilou k náhradě ve formě skutečné škody.[58]

[58] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3518/2011. „Samotná ztráta možnosti užívat bytové prostory nepředstavuje odškodnitelnou újmu; nejde o náhradu skutečné škody za náklady vynaložené poškozenou ani o ušlý zisk, nelze-li důvodně očekávat, že by se její majetkový stav při pravidelném běhu věcí, tj. pokud by jí nebyl znemožněn přístup k nemovitosti, zvětšil."

2 VÝŠE NÁHRADY SKUTEČNÉ ŠKODY

Prvotní právo na stanovení požadované výše, která má být poškozenému hrazena, přináleží vždy poškozenému. Ten tak může určit, ač už sám či kupříkladu s pomocí znaleckých posudků, v jaké výši náhradu požaduje – je to však podmíněno dostatečnou konkrétností při určení dané škody. V případě, že by však bylo toto stanovení pro poškozeného příliš obtížné, lze uplatnit ustanovení §2955 občanského zákoníku, které dává soudu možnost škodu určit po spravedlivém uvážení s ohledem na okolnosti případu.

Náhrada škody se v českém právu řídí principem plné reparace u náhrady škody – hradí se jak skutečná škoda, tak ušlý zisk, a to v rozsahu, ve kterém se újma projevila v majetkové sféře poškozeného. To bude hranicí i při stanovování výše skutečné škody – hrazena bude pouze skutečná škoda, která se reálně projevila jako negativní změna majetkového stavu poškozeného. V ideálním stavu by tak mělo být poškozenému nahrazeno to, o co se jeho majetkový stav zmenšil – ani více, ani méně.

Pro konkrétní stanovení výše skutečné škody je pak nezbytné zajistit její objektivní vyjádřitelnost. Ta (již na základě definice škody jako újmy na jmění vyjádřitelné v penězích) probíhá vyjádřením v peněžní podobě, přičemž ocenění (tam, kde to je možné) probíhá na základě tzv. ceny obvyklé – která je představována tržní cenou (resp. cenou, za kterou jde v daném čase a místě pořídit stejnou věc obdobné kvality). U věcí to plyne explicitně z dikce §492 občanského zákoníku.

2.1 Diferenční metoda

Český právní řád vychází při určování výše náhrady z diferenční metody. Ta operuje se dvěma rozdílnými situacemi – situací reálnou, tedy tou, ve které se poškozený aktuálně nachází poté, co došlo k zásahu do jeho jmění. Ta je následně srovnávána se situací hypotetickou – situací, v jaké by se poškozený nacházel, pokud by nebylo škodné události. Tyto dvě situace jsou následně srovnávány a je posouzeno, zda mezi nimi vznikl rozdíl. Tento

rozdíl může představovat buď zmenšení majetkové hodnoty, nebo vznik škody na majetku, který je způsobilý náhrady.[59]

S tím vyvstává otázka provázána s výší náhrady – a to otázka, ke kterému okamžiku bude rozdíl způsobený škodnou událostí stanovován. V zásadě se nabízejí varianty dvě – a to okamžik vzniku škody jako takový, případně varianta, kdy bude tento rozdíl ohodnocován k okamžiku rozhodnutí o nároku. Je nasnadě, že v mezidobí mezi vznikem skutečné škody a její aktuální náhradou může dojít ke změnám (kupříkladu v cenách), které se na výsledné výši náhrady mohou projevit.

Rozhodným okamžikem pro tento případ je i dle judikatury soudu okamžik vzniku škody.[60] Lze uvažovat i nad případem, kdy by vlivem tohoto rozdílu došlo k hrubému nepoměru mezi těmito dvěma okamžiky. Zde by tak mohlo být v případné diskreci soudu, aby případně využil moderačního práva zakotveného v §2953 občanského zákoníku. Aplikace obecného institutu clausula rebus sic stantibus – neplatnosti z důvodu hrubého nepoměru – se v takovém případě zdá být neúměrná, toto posouzení tak bude záviset výhradně na úvaze soudu.[61]

Pro aplikaci této komparativní metody je třeba stanovit kritérium, pro které bude tento rozdíl posuzován. V praxi dochází nejčastěji k aplikaci ve dvou podobách – a to jako zkoumání prostředků (resp. nákladů), které musí poškozený v důsledku škodné události vynaložit, aby se dostal zpět do hypotetické pozice, ve které ke škodě nedošlo. Druhým měřítkem je pak sledování rozdílu v hodnotě majetku poškozeného mezi těmito dvěma situacemi, ke kterému vlivem vzniku škody došlo.[62] Často se lze prostřednictvím těchto metod dobrat obdobným výsledkům – v některých případech však budou rozdíly značné.

---

[59] TICHÝ, L., HRÁDEK J. *Deliktní právo.* Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 112.

[60] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 601/2007.

[61] LAVRUSHIN, K. *Změna okolností v závazcích z deliktů.* Acta Iuridica Olomucensia, No. 3, 2016, s. 113-120. ISSN 1801-0288.

[62] TICHÝ, L., HRÁDEK J. *Deliktní právo.* Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 113.

2.1.1 Nezbytné náklady

Kalkulace nákladů, které budou pro poškozeného nezbytné k uvedení své situace v předešlý stav, je v kontextu českého práva nejběžnějším hlediskem pro stanovení výše skutečných nákladů. To souvisí i s povahou způsobu náhrady škody v občanském zákoníku – ten zde preferuje naturální restituci. Zkoumání nákladů na provedení této restituce tak představuje logický závěr pro splnění tohoto účelu.

Ve své podstatě se jedná o situaci, kdy je výše nákladů součtem všech nákladů, které musí poškozený vynaložit, aby se dostal do stejné pozice, v jaké by byl nebýt škodného zásahu.[63] Tomu tak je jak v případě závazku z deliktu, tak i závazku z porušení kontraktu (kde se bere do úvahy stav, v němž by se poškozený nacházel, nebýt porušení smluvní povinnosti – tedy pokud by byla smlouva řádně splněna). Náklady jsou přitom předmětem ocenění v ceně obvyklé.

Přínosem tohoto kritéria je, že objektivně reflektuje veškeré náklady, které vlivem skutečné škody způsobené škůdcem vzniknou poškozenému. Nepovažuje se tak pouze hodnota samotného zásahu do hodnoty věci, nýbrž veškeré výdaje poškozeného spojené s tímto zásahem.

Výpočet lze ilustrovat na příkladu. Dodavatel dodá vadné zařízení pro poškozeného, které nenapravitelně zničí jiný, zbrusu nový stroj. V důsledku toho bude muset dojít k pořízení stroje náhradního - v souladu s nákladovým kritériem tak bude výše náhrady představovat náklady na samotný nový stroj, jeho dopravu a instalaci. V případě, že by v důsledku tohoto problému byly vynaloženy poškozeným také marné náklady (kupříkladu mzdy zaměstnancům, kteří nebudou pro překážku na straně zaměstnavatele vykonávat práci), budou hrazeny i tyto náklady.

Zahrnutí skutečné škody do výpočtu pomocí nákladové metody však v praxi není neomezené – to by vedlo k situaci, kdy by prakticky všechny náklady, které by bylo byť jen

---

[63] ROWAN, S. *Remedies for Breach of Contract: A Comparative Analysis for the Protection of Performance.* Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-960660-3, s. 111.

vzdáleně možné označit za se škodou související, byl škůdce povinen hradit. Na základě některých hledisek je tak možné vyloučit či limitovat tuto výši.

Prvním případem takto vybočujících nákladů může být případ, kdy se v modelovém případě jednalo o stroj před odpisem. Na první pohled je zřejmé, že pořízení nového stroje (který bude výrazně dražší než stroj poškozený) představuje větší náklad vůči výši skutečné škody škůdcem způsobené. Zde ovšem zákon výslovně stanovuje v §2969 občanského zákoníku zohlednění toho, co bude muset poškozený za účelem obnovení či nahrazení funkce vynaložit. Zároveň však na stejném pomezí stojí otázka principu neobohacení poškozeného – poškozený tedy nemůže ze škodné události profitovat.

To ostatně platí i v případě, že by cena opravy převyšovala samotnou ceny věci, která byla poškozena. Ač jde v jistém smyslu proti podstatě věci samotné, aby docházelo k opravě (obzvláště je-li substitut výrazně dražší než věc poškozená), dala by se i pro tento případ dovodit možnost náhrady i v této výši. K tomu se ostatně vrací i důvodová zpráva, která tvrdí, že náhrada *„může převýšit samu obvyklou cenu poškozené věci, přičemž – se zřetelem k judikatorní praxi běžné v zahraničí – může jít o převýšení až třetinové.“*[64]

Mimo tuto výjimečnou situaci však přichází v úvahu spíše jiná varianta - že by náhrada příslušela spíše ve výši ceny věci poškozené. K tomuto by pak dopomohlo spíše stanovení výše pomocí rozdílu v tržní hodnotě.

Dále lze uvažovat, že by byl nahrazen i škůdcem zničený nový stroj, avšak strojem o třídu kvalitnějším (a tím i dražším). Tady však není pochyb, že náhrady skutečné škody by náležela striktně ve výši nákladů nezbytných na pořízení kvalitativně stejného či obdobného stroje.

Nadále můžeme jít úvahou do situace, kdy by poškozený sice poškozený stroj opravil, avšak do oprav by zahrnul i opravu poškození nesouvisejících se škodnou událostí. Zde by se,

---

[64] Důvodová zpráva – konsolidovaná verze. [online] Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf, s. 578.

jak již judikoval Nejvyšší soud[65], postupovalo obdobně – nárok by přináležel pouze za náklady vzniklé v důsledku jednání škůdce, ne za opravu poškození s ním nesouvisející.

Tyto podmínky, aby náhrada škody byla účelnou, smysluplnou a nezbytnou k náhradě vzniklé skutečné škody, shrnul již i Ústavní soud.[66] Posouzení, kde leží hranice mezi okruhem účelně vynaložených nákladů a tím, kde se již nachází bezdůvodné obohacení poškozeného, musí určit soud samotný. Obdobné východisko se uplatňuje i pro metodiku stanovení výše nákladů pomocí tzv. metody cost of cure, aplikované v jurisdikcích common law – i zde je pro soudce nezbytné, aby aplikovali korektiv rozumnosti (reasonableness), za účelem předejití náhrady škody, která nemá dostatečný vztah či není opodstatněná jednáním škůdce tak, aby nedošlo k obohacení poškozeného na úkor škůdce.[67]

2.1.2 Rozdíl v hodnotě

Rozdíl v hodnotě, jak už název naznačuje, spočívá v porovnání kritéria negativní změny tržní hodnoty vyvolané škodnou událostí. Většinou je využíván jako alternativní kritérium v případech, kdy nelze ke stanovení výše dojít nákladovou metodou, což dovodila i česká judikatura.[68]

Sama o sobě spočívá na principu srovnání tržní hodnoty statku, do kterého bylo zasaženo, opět (v souladu s diferenční metodou) ve dvou okamžicích – v reálném stavu po zásahu oproti stavu, v němž by se statek nacházel, kdyby nebylo škodného jednání. Pro ilustraci na výše uvedeném příkladu – stroj poškozený v důsledku vadného dodaného zařízení bude starý pět let, přičemž jeho obvyklá cena (tedy tržní hodnota obdobných strojů v daném

---

[65] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011.

[66] Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07-1.

[67] ROWAN, S. *Remedies for Breach of Contract: A Comparative Analysis for the Protection of Performance.* Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-960660-3, s. 112.

[68] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2189/2011.

čase a místě) bude stanovena na 20 000. Jedná se tedy o hodnotu, která by byla v situaci hypotetické.

Naproti tomu v současné situaci (kdy dojde kupříkladu jen k poškození stroje, ne k úplnému zničení) bude jeho obvyklá cena stanovena na 5 000. Výši skutečné škody tak bude představovat rozdílových 15 000.

Význam této metodiky pak spočívá právě v jejím přínosu pro případy, kdy by nebylo ocenění metodou nákladů z jistého důvodu logické, přiměřené či účelné. V návaznosti na výše uvedené příklady se tak může jednat o již zmíněný případ „staré za nové“, či případ, kdy cena naturální restituce výrazně převýší obvyklou cenu poškozené věci před vznikem škody. V takových případech bude ocenění a náhrada ve výši tržní hodnoty poškozené věci adekvátnější.[69]

Kombinace obou přístupů již byla v podstatě naznačena v kapitole zkoumající obchodní znehodnocení. To může nastat v případech, kdy se i po opravě daná poškozená věc nevrátí zpět na svoji tržní hodnotu před poškozením (případ havarovaného auta). Je tedy možné uplatnit nejprve metodu ocenění nákladů (kde byla hrazena výše oprav k provedení opravy) a pro stanovení obchodního znehodnocení metodu rozdílu v hodnotě (která vedla k identifikaci obchodního znehodnocení považovaného taktéž za skutečnou škodu.[70] Takováto náhrada je přitom v souladu s principem plné reparace.

Při považování obou metod je nezbytné, aby soud vzal do úvahy i možnosti jejich odlišných výstupů. Výsledek aplikace obou metod na a priori „stejnou škodu“ nemusí být vždy totožný. Pro ilustraci lze uvést příklad Ruxley[71], který se zabýval marginální škodou spočívající ve faktu, že byl v rámci smlouvy vystavěn bazén s nesprávnou hloubkou (namísto sedmi stop šesti palců byla hloubka šest stop), což však nemělo vliv na možnost užívání. Soud

---

[69] TICHÝ, L., HRÁDEK J. *Deliktní právo.* Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 287.

[70] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017-158.

[71] Ruxley Electronics & Constructions Ltd v Forsyth [1996].

zamítl nárok spočívající ve výpočtu výše na základě nákladů nezbytných k nápravě – ten by obsahoval náklady na vybourání bazénu a jeho následnou montáž.[72]

Místo toho byla aplikována metoda rozdílu tržní hodnoty, která stanovila rozdíl v hodnotě mezi těmito dvěma situacemi (stavu bazénu s pochybením a stavem, jaký by byl bez porušení smluvní povinnosti) na prakticky jednu desetinu částky, kterou by jinak bylo třeba vynaložit při náhradě dle výpočtu metody první. Je tak na soudu, aby zvážil případná pro a proti při volbě metody – a to i s ohledem na zamýšlené úmysly poškozeného co se týče naložení se samotnou náhradou škody, tedy zda usiluje o restituci naturální, či preferuje náhradu v penězích.

Obecně je v českém právu preferovanou metodou metoda nezbytných nákladů na uvedení v předešlý stav, což je důvodné i vzhledem ke kladenému důrazu na naturální restituci. Rozdíl v hodnotě se tak uplatní v případech, kdy je použití této metody neopodstatněné. Je tak postupováno především v případech, kdy by byla výše nákladů zjevně neúměrná vůči způsobenému poškození, případně tehdy, kdy vynaložení nákladů na uvedení v předešlý stav je z povahy věci nemožné.

Nejvyšší soud se obdobně vyjádřil i ve svém rozsudku[73], v němž se zabýval náhradou škody za škodu způsobenou požárem budovy. Zatímco soudy nižších instancí postupovaly na základě nákladové metody (přičemž ty vyčíslily v rozsahu nákladů na postavení nové budovy), Nejvyšší soud shledal právě faktickou nemožnost tohoto postupu – vyčíslení nákladů by nevedlo k obnovení stavu, který by byl nebýt škodné události (tedy východiska diferenční metody), naopak by vedl ke stavu novému – tedy k vybudování nové budovy, která by tento stav nereflektovala. Nemožnost (či vyloučení naturální restituce na základě toho, že

---

[72] Právo common law preferuje jako náhradu peněžní plnění – jednalo by se tak o částku peněz připsanou poškozenému (lump sum of money).

[73] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2189/2011. Tento judikát byl přitom zveřejněn za platnosti předchozí úpravy zákona č. 40/1964 Sb. – tedy starého občanského zákoníku. Ten preferoval oproti současné úpravě jako způsob náhrady restituci peněžní před naturální restitucí – závěr zde aplikovaný však lze využít i pro úpravu současnou.

není „dobře možná) tak zavdává opodstatnění pro stanovení výše náhrady škody metodou rozdílu v hodnotě.

V praxi obchodní (především v oblasti mezinárodního obchodu) je pak metoda rozdílu v hodnotě metodou využívanou oproti naší vnitrostátní praxi častěji. Kupříkladu Principy UNIDROIT ji nestanovují jako metodu preferovanou, avšak uvážení toho, která metoda bude výchozí, nechávají striktně na uvážení rozhodujícího orgánu.[74] V upravené formě se objevuje i v rámci Vídeňské úmluvy (CISG), kde je tato metoda primární pro určení výše náhrady dle článku 75 – tedy pro případy, kdy dojde k nárokování rozdílu mezi sjednanou cenou zboží a cenou, za kterou bylo zboží reálně prodáno v důsledku porušení smluvní povinnosti.[75]

2.2 Subjektivní ocenění

Výše stanovená kritéria spočívala na objektivním přístupu k posuzování věci, ať už se jednalo o rozdíl v hodnotě či o náklady nezbytné k uvedení v předešlý stav. Naproti tomu lze u věcí, které disponují specifickými vlastnostmi již ze své povahy, uvažovat nad přihlédnutím i k tomuto subjektivnímu hledisku.

Typickým příkladem může být poškození věci, která náleží k jinému celku – právě její příslušnost k celku jí zvyšuje hodnotu, oproti hodnotě jakou by měla v případě, že by se jednalo o samostatnou věc. Jako příklad lze uvést kupříkladu jednotlivé součásti sbírky – v celku představují hodnotu vyšší oproti hodnotě, kterou budou mít jakožto samostatné kusy.

Z obchodněprávního hlediska však může být subjektivní ocenění klíčové především v případech smluv, které znějí na cenu nad či pod tržní cenou.[76] Lze zauvažovat nad prostým případem opce, která spočívá v možnosti toho, komu přináleží, zda bude realizována

---

[74] MCKENDRICK, E. in VOGENAUER, S. et. al. *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC).* 2nd ed. Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-870262-7, s. 981.

[75] TICHÝ, L. *CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží) : komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-649-4, s. 335.

[76] TICHÝ, L., HRÁDEK J. *Deliktní právo.* Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 113.

transakce sjednaná za předem daných podmínek. Za tuto možnost pak hradí druhé straně sjednanou částku.

Dejme tomu, že bude situace následující – poškozený uzavřel se škůdcem opci, která spočívala ve škůdcově povinnosti odkoupit stanovené množství komodity – kupříkladu 100 kg mědi – za 100 000. V den, kdy byla smlouva uzavřena, se hodnota 100 kg mědi pohybovala na 120 000, avšak ke dni, kdy měla být opce uplatněna, se propadla na 70 000. Z tohoto důvodu, ač poškozený opci uplatnil, škůdce odmítne vyplatit částku.

Při stanovení porušení smluvní povinnosti by se objektivními měřítky došlo k identické výši vzniklé škody – tržní hodnota by k okamžiku vzniku škody představovala 70 000. Soud by tak měl v tomto okamžiku přihlédnout k subjektivnímu hodnocení – aby se došlo ke stavu, jaký by tu byl v případě, že by k porušení nedošlo, je třeba, aby i výše náhrady zněla na předmětných 100 000 tak, jak bylo ujednáno v opci.

2.3 Limitace

Výše náhrady škody může byt kromě výše uvedeného v procesu jejího určování limitována i dalšími způsoby. Ty mohou fakticky vznikat buďto přímo z vůle stran (tak tomu bude nejčastěji v případech odpovědnosti k náhradě škody vzniklé na základě porušení smlouvy, ale je to možné ex post i u deliktních závazků) či na základě zákona.

Škoda bude v každém případě nenahrazována v rozsahu, ve kterém vznikla za spoluúčásti poškozeného, pokud nezabrání škodě v rozsahu, v jakém jí mohl zabránit. Je tomu tak na základě speciální prevenční povinnosti stanovené v §2902 a §2903. Stejně tak nebude hrazena škoda, která vznikla se svolením poškozeného.

Moderace soudu, kterou zakotvuje §2953 občanského zákoníku, už je pak modifikací výše škody přímo při zkoumání její výše. Zde soud při svém rozhodování přihlíží k hlediskům hodným zvláštního zřetele, po jejichž posouzení má možnost výši náhrady snížit. Tato kritéria nejsou taxativně specifikována, demonstrativně se však jedná o okolnosti případu (resp.

vzniku škody), poměry škůdce a poměry poškozeného. Toto právo je ovšem vyloučeno v případech, kdy jednal škůdce úmyslně, nebo měl jednat s odbornou péčí.[77]

Moderace smluvní pak vychází z dispozitivní povahy občanského zákoníku. Strany mohou (v rámci přiměřenosti) volně disponovat s rozsahem náhrady škody. Lze tak upravit výši škody, a to jak pro porušení konkrétních ustanovení, tak alternativně i jako celku.[78] Výjimku zde ovšem tvoří ustanovení §2898, které vylučuje omezení povinnosti k náhradě či vzdání se práva na její náhradu, a to v případech zásahu do přirozených práv, zásahů způsobených hrubou nedbalostí či úmyslem či vylučujících právo na náhradu slabší smluvní strany. Další limit lze nalézt i v §53 zákona č. 90/2012, o obchodních korporacích – ten stanovuje, že se nepřihlíží k právním jednáním korporace omezujícím odpovědnost členů jejich orgánů.

---

[77] VOJTEK, P. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-369-2, s. 1096.

[78] ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015 ISBN 978-80-7400-544-2, s. 346.

3 ZPŮSOB NÁHRADY SKUTEČNÉ ŠKODY

Po stanovení výše nahraditelné skutečné škody je následujícím krokem již samotná náhrada škody, která byla přiznána jako opodstatněná. Právní řád nabízí v podstatě dvě varianty – první z nich, naturální restituce (restitutio in integrum), se dostala s účinností občanského zákoníku na přední místo. Plyne to z dikce §2951 občanského zákoníku, která ji upravuje jako primární způsob náhrady újmy obecně.

Trochu do pozadí tak ustupuje druhý způsob a to náhrada v penězích (relutární restituce). Zákon však ukládá poškozenému možnost volby – může se rozhodnout a projevit, je-li pro něj přijatelnější náhrada v penězích, či restituce naturální. V případě, že nevyjádří preferovaný způsob, bude základním způsobem náhrady restituce naturální – to je ovšem podmíněno tím, že je proveditelná.

3.1 Restitutio in integrum

Naturální restituce spočívá v co nejbližším možném přiblížení stavu po škodné události ke stavu, který by tu byl, kdyby ke škodné události nedošlo. Snaží se tak fakticky o setření toho, že škodná událost nastala – a to nejen ve smyslu rozdílu majetkového stavu co do jeho výše, ale i do jeho podoby.

V nejtypičtějších případech, týkajících se věcí, bude naturální restituce oprava věci, případně pořízení věci stejného druhu a kvality. Podoba naturální restituce je tak závislá na tom, co bylo poškozeno – vždy však platí, že tuto restituci provádí přímo škůdce, a to buď osobně, nebo zprostředkovaně. Nikdy tak nebude za naturální restituci považován stav, kdy poškozený opraví či zakoupí věc novou a bude požadovat po škůdci úhradu nákladů v peněžní podobě. Nahrazení do stavu identického je však dost často nemožné – usiluje se tak o jeho co nejbližší podobu.[79]

---

[79] BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI : závazkové právo : zvláštní část (§2055-3014) : komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1680.

Z povahy věci je zřejmé, že náhrada skutečné škody naturální restitucí s sebou ponese náklady na tuto restituci – její „oceňování“ (respektive to, co vynaloží škůdce ze své kapsy na nápravu) bude determinováno náklady, které bude třeba k takovéto restituci vynaložit. V úvahu tak připadá výhradně stanovení výše metodou nezbytných nákladu pro uvedení věci do předešlého stavu – metoda tržního ocenění by v mnoha případech objektivně nepokryla všechny náklady nezbytné na provedení takovéto restituce.

To souvisí i s další problematikou, kterou jsou samotné mantinely naturální restituce. Zákon sám ukládá, že pro případy, kdy to není dobře možné, je třeba aplikovat alternativní způsob náhrady. To už předznamenává, že naturální restituce, ač je metodou výchozí, nebude moci být aplikována vždy tak, aby došlo k plné reparaci.

Typickým případem jsou unikátní plnění – není-li již z povahy věci možné plnění nahradit jiným, je naturální restituce (alespoň při nemožnosti opravy) prakticky vyloučena. Stejně tak tomu bude v případech, kdy by bylo požadování nápravy způsobem naturální restituce nepřiměřené – novou věc nelze obstarat a náklady na opravu by pro škůdce byly neúměrné vůči tomu, co bylo poškozeno.[80]

Způsob náhrady formou naturální restituce je tedy v zásadě limitován (mimo volbu poškozeného) dvěma aspekty – prvním z nich je samotná možnost naturální restituce (ve smyslu její realizovatelnosti), zatímco druhým bude hledisko její účelnosti (respektive toho, zda je, dle textu zákona, dobře možná – hlavní kritérium představuje hospodárnost takovéto restituce, avšak může se jednat i o jiná dílčí hlediska, jako jsou obecné zájmy, aj.).[81]

V celkovém rozsahu nemožná naturální restituce bude vyloučena, což ilustrují kupříkladu výše zmíněné případy nezastupitelných plnění (naopak, při zničení věci zastupitelné může být naturální restitucí, pokud škůdce opatří věc identických vlastností – nahradí určitý typ zničeného nového televizoru novým typem stejným). Pokud by však došlo

---

[80] BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI : závazkové právo : zvláštní část (§2055-3014) : komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1682.

[81] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1030/2006.

k poškození uměleckého díla – originálu obrazu, tak je z naturální restituce nemožná – škůdce těžko obstará originál a zhotovení případné kopie, byť reálně možné, stěží dosáhne hodnoty obrazu originálního – náhrada takto provedená naturální restitucí by byla v rozporu s principem plné reparace.

Podobně lze i uvažovat nad situací, kdy by nebylo pro škůdce prakticky nemožné danou věc k náhradě najít – neexistuje-li například trh, v rámci něhož by se obchodovalo s poškozenými věcmi identickými s tou, co byla poškozenému zničena, je naturální restituce náhradou za typově stejný kus obdobné kvality a obdobných vlastností prakticky vyloučena.

Druhé kritérium, pro které může být naturální restituce vyloučena, tedy kritérium „dobré možnosti“ naturální restituce, pak směřuje jinam než na skutečnou, objektivní překážku – usiluje spíše o zhodnocení použitelnosti naturální restituce po stránce právní. Příkladem takového posouzení může být stav, kdy je poškozenému způsobena škoda na věci (kupříkladu na automobilu), která celkově sama o sobě měla hodnotu 100 000, přičemž naturální restituce je fakticky možná – automobil lze pomocí náhradních dílů opravit - problém však tkví ve faktu, že náklady na naturální restituci (tedy provedení opravy) by vlivem nutnosti pořízení náhradních dílů a vyžadované práce hodnotu celkové věci významně převyšovaly – vyšplhaly by se do rozsahu 200 000.

To samo o sobě představuje problém po stránce hospodárnosti takovéto opravy – náklady, které by musel škůdce vynaložit pro obnovení majetkového stavu, by významně překračovaly to, co svým jednáním způsobil. V takovém případě by nebyla náhrada naturální restitucí hospodářsky a racionálně smysluplnou – přestože volba způsobu náhrady náleží poškozenému, který by se v tomto případě mohl dovolávat toho, aby byla naturální restituce provedena, jednalo by se o neúměrné zatížení škůdce.

V těchto případech je tak třeba limitovat naturální restituci stanovením přesahu, při kterém ještě bude možná – nástrojem, který pro tyto případy vyplynul z německé právní praxe, je tzv. příplatek na integritu[82]. V zásadě se jedná o porovnání dvou možností – tedy

[82] TICHÝ, L., HRÁDEK J. *Deliktní právo*. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 276.

nákladů na pořízení náhrady za poškozenou věc (ty by se v modelovém případě pohybovaly na úrovni 100 000 za typ automobilu se stejnými vlastnostmi, jako měl automobil poškozený) a nákladů na provedení naturální restituce opravou (a tím vynaložení nezbytných 200 000). Příplatek na integritu možnost trvání na naturální restituci limituje výší o 30% vyšší oproti alternativě, která by fakticky dosáhla stejného stavu, k čemuž se ostatně explicitně vyjadřuje i důvodová zpráva k občanskému zákoníku.[83] Pro využití tohoto příplatku na integritu je však nezbytné, aby k provedení naturální restituce opravou skutečně došlo.

S tím je spojena další sporná otázka – a to fakt, že v případě naturální restituce může dojít (nejen v těchto případech) k situaci, kdy provedením naturální restituce naopak poškozený majetek bude zhodnocen. Dojde-li kupříkladu k dodání vadné náhradní součástky do stroje, což následně zapříčiní vznik škody na jiné části stroje, která bude muset být vyměněna za nový náhradní díl v rámci naturální restituce.

V důsledku toho však může nastat situace, kdy by se vlivem této náhrady celková hodnota stroje zvýšila – pořízení nové součástky, které by mělo za následek zvýšení hodnoty majetku, by představovalo rozpor s principem zákazu obohacení – takováto náhrada by v rozporu s diferenční metodou nevedla k obnově stavu, který by tu byl nebýt škodné události, nýbrž by zvýhodnila poškozeného na úkor škůdce.

Při posouzení této problematiky je tak třeba objektivně posoudit výsledek takovéto restituce, a pokud by skutečně ke zhodnocení došlo, je možné poškozeného zavázat k náhradě takového obohacení, a to za splnění dvou předpokladů – existence této zjevné majetkové výhody poškozeného a splnění požadavku přiměřenosti na započtení takové výhody vůči poškozenému. Důkazní břemeno v těchto případech však leží na škůdci.[84]

---

[83] Důvodová zpráva – konsolidovaná verze. [online] Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf, s. 578.

[84] BEZOUŠKA, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI : závazkové právo : zvláštní část (§2055-3014) : komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1683.

3.2 Relutární restituce

Pokud je shledáno, že naturální restituce není možná, není účelná či poškozený zvolil metodu druhou, nastupuje restituce relutární. Ta spočívá ve vyplacení peněžních prostředků sloužících k navrácení stavu, jaký by tu byl, nebýt škodné události. Peněžní náhrada nastupuje prakticky ve všech případech, kdy jsou náhradou škody peníze. Jedinou výjimku z tohoto pravidla tvoří případy, kdy by samotnou věcí, na níž škoda poškozenému vznikla škoda, byly peníze – pak by se jednalo o naturální restituci.

Přínos náhrady peněžním způsobem spočívá především v její flexibilitě – v řadě případů je pro poškozeného objektivně lepší využít jistoty, kterou peníze poskytují, a obstarat si následně nápravu samostatně. To se ostatně dovozuje i v případech, kdy tak učiní předtím, než je vznesen samotný nárok – pokud si naturální restituci (opravou či jiným způsobem) provede na své náklady poškozený sám, může požadovat náhradu těchto nákladů v penězích. Stejně tak v případě, že se poškozené věci zbaví jejím prodejem, je peněžní náhrada jediným možným řešením.

To již vychází i z metody stanovení výše skutečné škody – ta, stejně jako v případě naturální restituce, má odrážet náklady, které poškozený nezbytně vynaloží na to, aby zhojil následky vzniku škody. Aplikovat však lze i alternativní způsoby – peníze, právě díky své povaze, představují ideální nástroj na náhradu škod, které budou vycházet z výpočtu rozdílem tržní hodnoty. Ať už se bude jednat o změnu v hodnotě akcií, změnu v tržní hodnotě věci, či jakýkoliv jiný obdobný nárok, bude náhrada v penězích vždy možná.

Zvolená výpočtová metoda tak bude do značné míry závislá na tom, co peněžní náhrada sleduje. Pokud směřuje k obnovení funkčnosti věci (tedy ve své podstatě sleduje restituci), bude primárním hledisko nákladové – tedy to, co je třeba vynaložit, aby byla účelně obnovena funkce poškozené věci v majetku poškozeného. Teprve pokud by toto nebylo možné, respektive by takto vypočtená peněžitá náhrada nebyla účelná, lze pro výpočet peněžité náhrady aplikovat metodu rozdílu v hodnotě.

Kontroverzní situace však může nastat v případě, že peněžně poskytnutá náhrada, jejíž výše byla stanovenou nezbytnými náklady, nakonec bude využita k jinému účelu, než je

naturální restituce. To bylo kupříkladu i jedním z důvodů odmítnutí výše náhrady v penězích vypočítané nákladovou metodou v již zmiňovaném rozhodnutí Ruxley[85] - peněžní náhradu zamýšlel využít poškozený jinak, než k nápravě deklarované újmy. V českém právním řádu se však žádná takováto podmínka nevyskytuje, dispozice s přiznanou náhradou je tak v gesci poškozeného, ačkoliv v takovém případě by k ní mohl soud teoreticky přihlížet.

Avšak právě díky své univerzálnosti je dle mého názoru peněžní náhrada ideálním způsobem náhrady skutečné škody pro obchodní prostředí. S obdobným závěrem se ostatně ztotožňují i Principy UNIDROIT[86], které fakticky nabízejí dvě řešení peněžní náhrady, a to jako jednotlivou sumu peněz, nebo i případně v podobě splátek. Z hlediska mezinárodního obchodu je však peněžní náhrada standardem.

Málokdy bude v obchodním styku podnikatel, který si objednal smlouvou se svým dodavatelem určité zboží či službu ochoten čekat s jeho plněním do doby, kdy se dodavatel rozhodne v rámci náhrady škody plnit, obzvláště pokud se jedná o například dodávku materiálu nezbytnou k podnikatelské činnosti. V takových případech je běžné, že spíše sáhne po alternativním dodavateli a přece jen bude pro něj méně bolestivé vznést nárok o náhradu škody v peněžní podobě. To reflektuje i úprava článku 74 Vídeňské úmluvy (CISG), která ani náhradu v podobě naturální restituce neuvažuje – jedinou možností je striktně náhrada peněžní.[87]

3.3 Kombinovaná náhrada

Do úvahy přichází i situace kombinace obou způsobů. Tu právní řád a priori nevylučuje a v některých případech bude k dosažení principu plné reparace nezbytná. Typicky se může jednat o případy, kdy je pro část vzniklé škody naturální restituce vyloučena – již byl

---

[85] Ruxley Electronics & Constructions Ltd v Forsyth [1996].

[86] Článek 7.4.11. *Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT.* [online] Dostupné z: https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf

[87] TICHÝ, L. *CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží) : komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-649-4, s. 333.

zmíněn případ vozu, u kterého došlo k naturální restituci, která jej však zanechala i tak pod tržní hodnotou, kterou by vůz měl v daném čase, pokud by nebylo škodné události.[88]

Soud v takových případech může ke kombinovanému řešení přistoupit a není tak limitován pouze jedním způsobem, jakým může být skutečná škoda nahrazována. Vždy je primárním hlediskem to, aby byla škodná událost kompenzována v celém své rozsahu, v jakém se negativně projevovala v majetkové sféře poškozeného. Tam, kam by tedy nedosáhla naturální restituce sama o sobě a kde bude třeba kompenzovat adekvátně ve formě peněz, přichází kombinovaná náhrada jako účelný nástroj.

[88] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017-158.

ZÁVĚR

Institut náhrady škody prošel s rekodifikací občanského práva účinnou od 1. 1. 2014 značných změn, inspirovaných především právní úpravou Německa, které se však rozsahu skutečné škody dotkly v dosavadním rozsahu pouze okrajově. V porovnání s trendy a problémy v této problematice se tak tento institut dostal na pomezí, kdy je třeba, aby tyto otázky reflektoval a zaujal k nim svou vlastní pozici.

Cílem této práce byla identifikace problematických oblastí náhrady skutečné škody v obchodněprávní teorii a praxi v rámci České republiky a posouzení toho, jak se české soudy stavějí k jejich řešení. K tomuto účelu byly stanoveny tři dílčí výzkumné otázky, jejichž cílem bylo zjistit, co vše je považováno za skutečnou škodu v kontextu českého práva, a k čemu se naopak české právo staví odmítavě. Dále pak stanovit, jakou metodou se určuje její výše a jakým způsobem se skutečná škoda hradí. Tyto výzkumné otázky zněly následovně:

VO1: *„Jak se české právo staví k nahrazování ztráty šance, obchodního znehodnocení a ztráty možnosti užívání jako forem skutečné škody?“*

České právo se s těmito kategoriemi skutečné škody vypořádává poměrně obtížně – obecná definice skutečné škody jako zmenšení majetku poškozeného vyčíslitelné v penězích, která je svým pojetím poměrně úzká, nedává přílišný prostor k manipulaci v těchto kategoriích, které stojí v jistém smyslu na pomezí materiální a imateriální újmy. Ač jsou inherentně provázány s majetkem, je právě díky jejich povaze poměrně složité je pod tuzemskou definici skutečné škody podřadit.

Nejbenevolentněji se z výše uvedených kategorií české právo staví k náhradě obchodního znehodnocení – zde, v důsledku publikovaného nálezu II. ÚS 795/16-1, došlo k obratu v rozhodovací praxi obecných soudů, kdy předchozí nenahrazování obchodního znehodnocení bylo shledáno v rozporu s principem plné reparace. Do jisté míry se tak jedná o průlom do této oblasti.

Poměrně zdrženlivěji je ovšem přistupováno k nárokům plynoucím ze ztráty šance. Jako obecná teorie sice již byla aplikována ve vztahu lékař-pacient jakožto teorie vedoucí ke snížení míry dokazování v těchto případech, avšak ve formě samostatného nároku náhrady škody (který kupříkladu reflektují novodobé úpravy na mezinárodní úrovni) je zachován konzervativní přístup, aplikovaný kupříkladu i německou doktrínou. Překlenout limity české definice a realizovat ztrátu šance jako samostatný nárok je tak obtížné i v českém právu.

S reflexí mezinárodních trendů, které však spíše směřují k přiznávání těchto nároků (v opodstatněných případech především podložených porušením smluvní povinnosti) však právě tato kategorie bude představovat kategorii, s níž se české soudy budou muset vypořádat, a případné uplatňování těchto nároků bude muset být s ohledem na standardy českého práva v otázkách náhrady skutečné škody být úžeji navázáno na majetkovou sféru, má-li docházet k nahrazování těchto nároků.

V obdobné pozici se nachází i ztráta možnosti užívání – nároky z ní plynoucí jsou nahrazovány v rozsahu zjevného snížení majetkového stavu, avšak její nahrazování v nejužším kontextu jako skutečné škody je nemožné, především díky jejich imateriální povaze, byť se jedná o možnost neoddělitelnou od podstaty věci samotné. Subjektivní hledisko, kdy se zásah do nich objektivně neprojeví účetně jako faktické snížení majetku tak opět představuje pro vymezení skutečné škody neslučitelný problém.

VO2: *„Jaká je preferovaná metoda výpočtu výše skutečné škody, aplikovaná českými soudy pro její zjištění?“*

Primární metodou pro stanovení výše skutečné škody je metoda nákladů nezbytných pro obnovení stavu, který by tu byl, nebýt škodného jednání škůdce, a to v souladu s diferenční teorií – tedy rozdílem mezi situací, v níž se poškozený nachází po zásahu škůdce a situací hypotetickou, tedy situací, kde by byl, nebýt právě škůdcova jednání. Aplikace této metody představuje standard, který uplatňuje řada moderních právních řádů – z hlediska

praktického využití tak představuje vhodný nástroj pro určení výše skutečné škody především s ohledem na pozici naturální restituce v českém právním řádu.

V některých případech je nahrazena metodou výpočtu pomocí rozdílu v hodnotě – ta je však aplikována striktně v případech, kdy aplikace nákladové metody není buď účelná, nebo možná.

VO3: *„Který způsob náhrady skutečné škody upřednostňuje český právní řád?“*

České právo s účinností zákona č. 89/2012 Sb. učinilo návrat k naturální restituci tak, jak je tomu kupříkladu v německém právním řádu. V jistém smyslu se tak jedná o návrat ke konzervativnějším kořenům, neboť v současnosti panuje trend spíše opačný – obvykle je preferovaným způsobem náhrady náhrada peněžní.

Z hlediska obchodního práva se jedná o odklon od preferované praxe – jak reflektují kupříkladu úpravy Principů mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (PICC), či prakticky aplikovaná Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (CISG), je peněžitá náhrada způsobem pro obchodní právo preferovaným.

Pro obchodněprávní praxi však česká úprava nepředstavuje zásadní problém – poškozenému vždy přináleží právo volby konkrétního způsobu, a naturální restituce v některých případech dokonce sama ustupuje vůči peněžní náhradě do pozadí. Díky tomu je poskytnut manévrovací prostor pro poškozeného, přičemž však zůstává zachován důraz na ideu náhrady poškozeného do pozice, v níž by se nacházel nebýt škodné události.

POUŽITÉ ZDROJE

Seznam literárních zdrojů

[1] ANDREWS, N. *Contract law.* 2nd ed. Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-1-107-66064-9. 653 s.

[2] BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky.* 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-337-0. 542 s.

[3] HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI : závazkové právo : zvláštní část (§2055-3014) : komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 2046 s. ISBN 978-80-7400-287-8.

[4] KRAMER, A. *The Law of Contract Damages.* Hart Publishing, 2014. ISBN 978-1-84946-407-9. 579 s.

[5] PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku).* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-714-8. 356 s.

[6] POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., a kol. *Obchodní zákoník : komentář. II. díl.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8. 1927 s.

[7] ROWAN, S. *Remedies for Breach of Contract: A Comparative Analysis for the Protection of Performance.* Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-960660-3. 265 s.

[8] ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-393-6. 159 s.

[9] ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015 ISBN 978-80-7400-544-2. 535 s.

[10] ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-369-2.

[11] TICHÝ, L. *CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží) : komentář.* Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-649-4. 412 s.

[12] TICHÝ, L., HRÁDEK J. *Deliktní právo.* Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-625-8. 496 s.

[13] VAN DAM, C. *European tort law.* 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-967226-4, 601 s.

[14] VOGENAUER, S. et. al. *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC)*. 2nd ed. Oxford University Press, 2015. ISBN 978-0-19-870262-7. 1528 s.

Seznam odborných článků

[15] DOLEŽAL, A., DOLEŽAL, T. *Problematika využití teorie ztráty šancí.* Právní prostor, 2018. ISSN 2336-4114.

[16] GOTANDA, J. Y. *CISG-AC Opinion No. 6, Calculation of Damages Under CISG Article 74.* [online] Dostupné z: http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/CISG-AC-op6.html

[17] HOLČAPEK, T. *Odpovědnost za ztrátu naděje.* Právní rozhledy, 2003, No. 4, s. 189. ISSN 1210-6410.

[18] KIEFFER, J. P. *The Case for Across-the-board Application of Loss-of-chance Doctrine.* Defense Counsel Journal, Vol. 64, No. 4, 1997, s. 568-580. [online] Dostupné z: HeinOnline, https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/defcon64&i=570

[19] LAVRUSHIN, K. *Změna okolností v závazcích z deliktů.* Acta Iuridica Olomucensia, No. 3, 2016, s. 113-120. ISSN 1801-0288.

[20] ŠAJNAROVÁ, J. *Obvyklá pochybení znalců při vyčíslení výše škody.* Bulletin advokacie, No. 10, 2017, s. 31-39. ISSN 1210-6348.

[21] SCHWARZ, S. L. *Compensating Market Value Losses: Rethinking the Theory of Damages in a Market Economy.* Florida Law Review, 2011, Vol. 63, No. 5, s. 1053-1076. ISSN 1045-4241.

[22] TICHÝ, L. *Odpovědnost za vady a náhrada škody v soukromém právu (srovnávací studie).* Acta Universitatis Carolinae – IURIDICA, No. 3, 2015, s. 109-151. ISSN 0323-0619.

Seznam právních předpisů a dokumentů

[1] *Důvodová zpráva – konsolidovaná verze.* [online] Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf

[2] EUROPEAN GROUP ON TORT LAW. *Principles of European Tort Law*. [online] Dostupné z: http://civil.udg.edu/php/biblioteca/items/283/PETL.pdf

[3] *Principy mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT.* [online] Dostupné z: https://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf

[4] STUDY GROUP ON A EUROPEAN CIVIL CODE, RESEARCH GROUP ON EC PRIVATE LAW (ACQUIS GROUP). *Draft Common Frame of Reference (DCFR).* [online] Dostupné z: https://sakig.pl/uploads/upfiles/moot/dfcr.pdf

[5] *Vídeňská Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (CISG*). [online] Dostupné z: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/sales/cisg/V1056997-CISG-e-book.pdf

[6] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

[7] Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

[8] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

[9] Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Seznam judikatury

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01.

[2] Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07-1.

[3] Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 1902/13-1.

[4] Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16-1.

[5] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19. 9. 1930, sp. zn. Rv I 1974/29 (Vážný 10153).

[6] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1990, sp. zn. 1 Cz 86/90 (Rc 7/92).

[7] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. II Odon 15/96.

[8] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000.

[9] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1807/2001.

[10] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 508/2005.

[11] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2316/2005.

[12] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 25 Cdo 601/2007.

[13] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2623/2005.

[14] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1030/2006.

[15] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2008, sp, zn. 32 Cdo 3629/2008.

[16] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1503/2008.

[17] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3138/2009.

[18] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. 25 Cdo 3911/2007.

[19] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3967/2009.

[20] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011.

[21] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2189/2011.

[22] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3672/2012.

[23] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 3118/2012.

[24] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017-158.

[25] Stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70 (Rc 55/71).

[26] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2176/2006.

[27] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3518/2011.

[28] Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008, sp. zn. I. ÚS 1919/08-1.

[29] Rozhodnutí Allied Maples Group Ltd. v Simmons & Simmons [1995] 4 All ER 907.

[30] Rozhodnutí Ruxley Electronics & Constructions Ltd v Forsyth [1996] AC 344.

[31] Rozhodnutí Stein v Blake [1995] UKHL 11.